

mel i sucre

Obra Cultural Balear

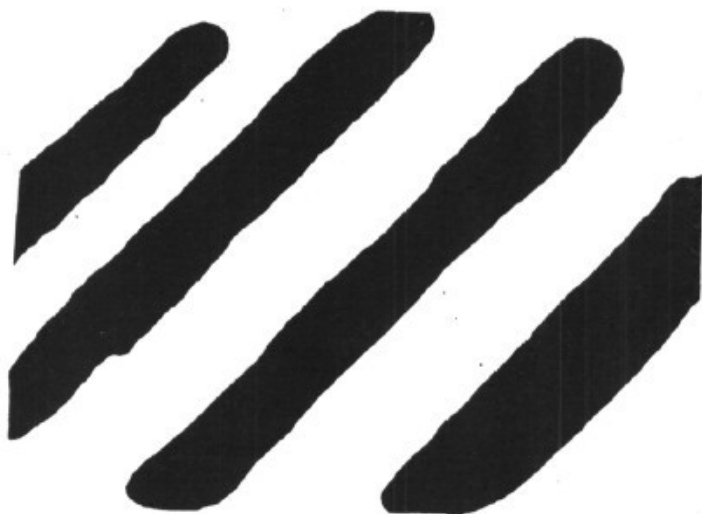
Sant Joan

Agost de 1991

Núm. 134

EN AQUEST NÚMERO HI TROBAREU

MEL I SUCRE - Agost, núm. 134. Butlletí informatiu de l'Obra Cultural Balear a Sant Joan.

Local social: Casa de Cultura, carrer de Bellavista, 13 - Sant Joan (Mallorca) 07240.

Consell de redacció: Gracià Sànchez, Guillem Florit, Joan Sastre, Joan Font, Joan Moratinos, Mateu Sastre.

Tirada actual: 500 exemplars.

Els articles originals s'han d'entregar abans de dia 18 del mes en curs.

Nota: S'adverteix als possibles lectors de *mel i sucre* que aquesta revista, amb els seus escrits i comentaris, pot ferir la sensibilitat dels esperits no acostumats.

Dipòsit legal: 49.1983

Coberta:

Contracoberta:

Imprès a: IMPRESRAPIT DE MALLORCA

Baron Sta. Maria del Sepulcro 7

— Notícies locals

— Ajuntament, per G. Sànchez i F. Nicolau

— **L'Ajuntament de Sant Joan, un exemple a seguir**, per Francesc Nicolau

— Trossos, per Andreu Bauçà

— **No pensàssiu que regalen res**, per Mateu Sastre

— Åland, una autonomia envejable, per Ramon Bohigas (*Les Quatre Barres*)

— Agri-incultura, per Trencapinyans

— **Meteorologia popular. S'encreuia des ferrer, un dels noms més populars del cúmul-nimbus a Mallorca**, per Francesc Canuto

— **Trossos: Història. La prehistòria a Sant Joan (I)**, per Guillem Florit i Mateu Sastre

— **L'herbolari**, per Miquel Company i Guillem Florit.

— **Mel i sucre, dolcet dolcet**, per Joan Bauçà

— Excursió

— Aquest mes fa...

— Agenda

Notícies locals

— El diumenge dia 14 de juliol una vuitantena de joves de la nostra vila feren una eixida a Aguacity. Hi hagué de tot: torrats espantosos, bòfigues a balquena, mal de caps horrosos i molta bauxa. Malgrat el gran nombre de personal, tot anà com una seda.

— Durant aquest mes de juliol hem tengut uns quants accidents de trànsit. El dia 8 Climent Picornell, pintor, trabucà la furgoneta devers Son Brondo. El dia 15 en Tià Tià fou enclulat per una furgoneta quan anava amb el carro per la carretera de Petra, a posta de sol. En Martí Putxo també trabucà el cotxe. De totes maneres sembla que els danys foren, sobretot, materials, encara que la dona d'en Tià Tià fou ingressada a Son Dureta.

— El costum de prendre la fresca sembla que encara roman ben viu a la nostra vila. Ho deim perquè el passat dia 8 de juliol pogueren veure un grup de veinats de la plaça de la Constitució que es fotia una bona caragolinada enmig de la plaça. Bon vi, bon menjar i bon dormir.

— El dimarts 23 de juliol, devers les 23.30 h, de cop i volta tot Mallorca i part de Menorca quedà a les fosques. A la nostra vila no hi tornàrem a veure fins devers les 3 h. El motiu fou l'incendi d'una part de la central elèctrica de Sant Joan de Déu al Coll d'en Rabassa. A Nova York, una vegada hi succeí una cosa semblant, el resultat immediat fou l'augment de la delinqüència i el posterior fou l'augment de la natalitat. Ara ja estau avisats.

— El grup folklòric local Aires de Pagesia du a terme una activitat frenètica. Primer de tot hem de dir que han editat un tríptic divulgatiu, pagat pel nostre excel·letíssim Ajuntament,

sobre el grup i Sant Joan. Després hem d'afegir que a finals de juliol han anat a Mataró i, posteriorment, un grup d'allà han vengut uns quants dies a la vila. I per rematar-ho per l'agost se'n van a ballar uns dies a Alemanya. Força i coratge.

— Ja que parlam de folklore, hem de dir que el Forner Boveta (17-7) i na Bàrbara Cartera (22-7) sortiren a cantar unes tonades per Antena-3 TV. El mateix dia sortia a l'*Última Hora* una petita entrevista a aquests personatges.

— El 24 de juliol començà el torneig de futbollet que cada any se sol fer per mor de les festes d'estiu. Enguany hi ha set equips: Averridors, Arrel, Centre I, Centre II, la Torre de l'Aigua, Autotècnica Febrer i Esports Company. Els partits es juguen cada dilluns, dimecres i divendres sota la supervisió d'un àrbitre professional.

A hores d'ara encara no ha començat el torneig de voleibol que també s'ha de fer amb mtoiu de les festes. Ja us n'informarem.

— Hem sabut que des de l'Ajuntament s'ha promogut un concurs de cartells per fer el programa de les festes patronals. Pel que sabem, aquest concurs és per a al·lots d'EGB. Tots els que hi vulgueu participar passau per la Sala.

— És temps de vacances. Tothom es mou tant com pot. Hem sabut que un grup de joves se n'anà a passar un parell de dies al càmping de Can Picafort. Pel que diu la gent molts partiran cap a terres teòricament més fresques, perquè ja estan (nosaltres també) farts de calor i humitat.

— Com cada mes, parlarem de la xarxa de l'aigua potable. Pel juliol, durant alguns dies, al carrer de la Pau i per mor de les obres sortia un bram com es braç d'aigua merdosa que va arribar fins a la síquia de devora el Pou Nou; era com si qualcú entràs dins un excusat brut; al cap de vuit dies qualche il·luminat tengué la brillant idea d'anar a arreglar el que s'havia fotut.

— No sabem com, però segur que per les festes hi haurà aigua potable a rompre per a tots aquells que hagin pagat. No ho dubteu.

— Han tancat Ràdio-4, l'única emissora de ràdio de les Balears que emetia en català.

— La penya SEVEN de Ca na Blanc ha tret un bon grapat de duros. Dos cincs a la loteria

Elèctrica
PEP DES SAIG

instal·lacions elèctriques
xarxes de baixa tensió
subministraments elèctrics

Consistori, 8 tel. 52 63 23
Sant Joan

Cooperativa Agrícola
SANT JOAN

tota casta de productes per al camp

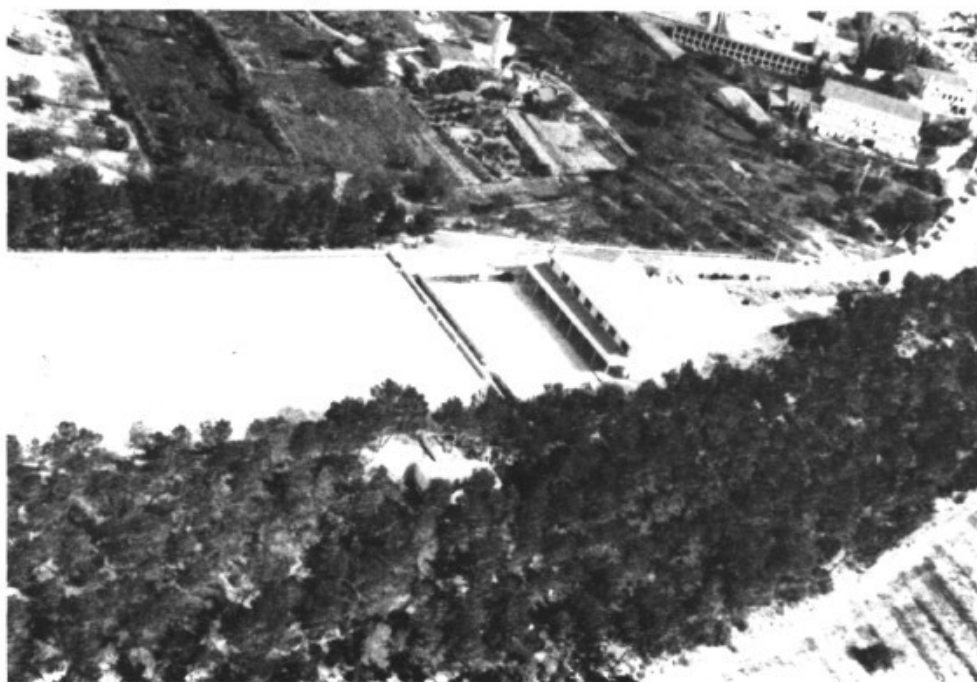
primitiva han estat els premis. I amb un poc més a Sant Joan hi hauria hagut un parell de milionaris més, que ara per ara segur que no ho són.

— Per milionèsima vegada han tornat a pedaçar la plaça del Centre. Després de mesos i més mesos els picapedrers que canviaren la teulada de la Caixa reberen ordres de posar uns escalons nous a la plaça. Fins quan haurem de pagar xerec per bo, senyor batle?

— El dissabte dia 27 de juliol el grup Carrutxa sonà davant Ca na Mates, on s'hi havia instal·lat un cadafal. La festa era per mor de l'aniversari del bar. Dia 3 d'agost sonaren a la Torre de l'Aigua i dia 4 a Can Tronca, per motius semblants. Es veu que aquest grup de sonadors té moltíssima pressa.

— El dia 23 de juliol la camiona d'AUMASA quedà aturada, també per milionèsima vegada, a la costa d'en Pavana. El passatge s'hagué de cercar la vida per anar cap a ciutat. Aumerda no té remei.

— Hem sabut que el club de futbol pot ser no iniciarà la propera temporada esportiva. Els problemes econòmics que diuen que tenen en són els motius.

"la Caixa"

AGÈNCIA DE SANT JOAN

BAR

CAN TRONCA

Palma, 1
tel. 52 60 97
Sant Joan

AJUNTAMENT

Resum de la sessió extraordinària del dia 13 de juliol de 1991.

La sessió començà a les 11:30 hores del matí i hi assistiren tots els regidors. Els punts tractats foren els següents:

1. Aprovació de l'esborrany de l'acta de la sessió anterior. Votaren a favor de l'aprovació els cinc regidors del PP-UM i el d'US, Gracià Sánchez, com a portaveu del PSM, manifestà el seu desacord amb l'acta, perquè estava escrita en castellà, i d'aquesta manera ignorava completament els articles 1.1, 1.2a, 4, 6.1, 8.2, 9.3, 33, 34.2 i l'exposició de motius de la Llei de Normalització Lingüística a la qual s'ha adherit l'Ajuntament de Sant Joan, Per aquests motius, els dos regidors del PSM-Nacionalistes de Mallorca votaren en contra. També votà en contra el regidor d'Arrel, pels mateixos motius.

2. Coneixement de la constitució de grups polítics dins el consistori. La secretària llegí els documents pels quals es constitueixen el grup PP-UM, del qual és portaveu Gabriel Mora, i el grup PSM. Els altres dos grups, US i Arrel, com que tenen tan sols un regidor cadascun també quedaren constituïts com a grups polítics.

3. Periodicitat de les sessions de l'ajuntament en ple. S'acordà per unanimitat que les sessions

ordinàries es faran cada dos mesos. Després de discutir quin dia de la setmana era el millor, s'acordà el darrer divendres del mes respectiu i l'horari seria a les 22 hores a l'estiu i a les 20:30 hores durant l'hivern.

4. Nomenament de regidor-tresorer. El batle digué que no ho tenia clar i deixà el tema pendent.

5. Nomenament de representants de l'ajuntament a la Federació d'Entitats Locals, mancomunitat del Pla de Mallorca i Consell Escolar. El batle digué que ho havia nomenat ningú i que de moment ell ho assumia.

6. Creació i composició de les Comissions Informatives Permanents. El batle digué que també quedaven pendents.

7. Coneixement de les Resolucions de l'alcaldia en matèria de: Nomenament de tinents de batle i de delegacions de l'alcaldia. Aquest punt també quedà sobre la taula, pendent de resolució.

Mitja hora després d'haver començat la sessió, va concloure. Hi havia una vintena de persones de públic.

*Francesc Nicolau
Gracià Sánchez*

SUBSCRIPCIÓ PER UN ANY, 2.500 ptes

Nom:
Cognoms:
Carrer: núm.:
Població: cp:
Banc o Caixa: núm. de compte:

Feu arribar aquesta butlleta a qualsevol membre de l'equip de redacció o enviau-la a:
MEL I SUCRE Sant Joan, Bellavista 13

firma

L'AJUNTAMENT DE SANT JOAN, EXEMPLE A SEGUIR

Dissabte dia 27 de juliol, quan faltaven deu minuts per les dotze, vaig veure en Gracià Sánchez pel carrer i em va demanar si estava convocat per la reunió que hi havia a l'ajuntament a les dotze. Com podeu suposar, em va agafar de sorpresa. No me n'havia dit res ningú. Bé, això és una simple anècdota. Ara contaré un poc el que va passar en aquesta reunió.

Hi assistiren tots els regidors, menys en Biel Mora. Ens demanaren si teníem cap objecció a les instàncies que s'havien de fer per posar els comptadors d'aigua, ja que això corria pressa perquè per les festes volien tenir els carrers asfaltats. Ja me direu quina previsió té un consistori que vol posar comptadors als particulars i que dóna tan sols un preu orientatiu del valor del metre cúbic d'aigua, sense haver firmat contracte de cap casta amb ningú. Amb el temps que fa que es parla d'aigua, crec que hi ha temps abastament per haver fets els contractes i haver tret els comptes i sebre realment qui ha de ser el preu del metre cúbic d'aigua.

Després ens digueren que si presentaven instàncies per dur l'aigua fora del casc urbà, es deixarien per més envant perquè se prenguéss la decisió en el moment en què es presentàs la instància. El senyor batle trobà que seria una bona manera d'abaixar el cost del manteniment, ja que creu que el consum d'aigua que està previst que es faci al poble no serà suficient perquè el manteniment sigui econòmic. La meua opinió és que si es deixa treure l'aigua fora del casc urbà, es crearia un mal precedent perquè el consum es podria disparar, ja que amb aquesta aigua es regaria, i si no s'hi posa un límit, com pugui ser el casc urbà. L'aigua, que jo sàpiga, és per a ús domèstic i encara més si no sabem realment el cabal de què disposam.

Ens feren conèixer les llicències d'obres que estan per concedir (que segons me va parèixer ja n'hi havia la meitat d'acabades). En Gracià Sánchez va dir que l'ajuntament hauria de filar un poc més prim i fer complir les condicions que s'especifiquen a les llicències d'obres, i que seria convenient pressionar un poc perquè les normes subsidiàries es redactin d'una vegada. Pareix que aquest és el punt en el qual hi ha més consens entre els regidors.

Es va parlar també de les festes, però es va rendir poques coses.

En Gracià Sánchez va fer sebre al senyor batle que l'article 38 diu que dins trenta dies després de la formació del consistori s'havia de resoldre l'assumpte de les comissions informatives, i el senyor batle va contestar amb aquestes paraules: "La llei és freda i depèn també de les voluntats personals per resoldre aquestes qüestions". Jo me deman què va voler dir el senyor batle amb aquestes paraules; si la llei és freda o no, o si hi ha voluntat o no, no afecta al fet que la llei diu que en trenta dies s'ha de resoldre.

En definitiva, la meua impressió és que l'Ajuntament de Sant Joan té una nefasta previsió dels esdeveniments i va fent damunt la marxa. Crec que aquestes reunions que s'han de fer abans de formar les comissions, es podrien fer tant a l'ajuntament com enmig de la plaça, perquè fins que les coses no estiguin clares, en teoria l'únic responsable i l'únic que ha de prendre determinacions és el senyor batle i no ens ha de convidar per sentenciar la cosa i llavors fer la seva.

*Francesc Nicolau Català
militant i regidor del PSM*

TROSSOS

Sobre el consolar-se circulen moltes dites. Uns diuen que qui no es consola és perquè no vol. Altres ens diuen que consol de molts és consol de beneits. Hi vaig pensar quan vaig llegir un reportatge sobre la Franja de Ponent, a la revista "El Temps". Aquesta Franja és una estreta faixa de territori, que pertany a Aragó i que fa frontera amb Catalunya, concretament amb Tarragona i Lleida. Hi viuen unes 50.000 persones i les poblacions més importants són Benavarri, Tamarit, Fraga i Mequinença. La llengua d'aquest territori és el català. No fa falta explicar perquè: fins l'any 1882, la Franja no va quedar definitivament enclosa dins Aragó. D'altra banda, les relacions comercials, culturals, sanitàries, d'oci, etc., són molt més estretes amb Lleida, Reus, Tortosa, Gandesa o Balaguer que no amb Osca, Terol o Saragossa, evidentment per raó de la proximitat geogràfica.

Amb aquests antecedents, pareix que el tema de quina és la llengua que es parla en aquestes terres ha d'estar més que clar. Idò no, no està tan clar. A Fraga ha aparegut una entitat que vol defensar la *llengua fragatina*. A Tamarit, una revista editada en castellà defensa el *lliretà*. Només perquè us faceu una idea de l'absurd, heu de tenir en compte que Fraga està molt més a prop de Lleida (25 Km) que de Tamarit (40 Km). Entre Lleida i Tamarit hi ha 35 km. S'atreveixen a defensar la idea de tres llengües distintes en el triangle comprès entre aquestes distàncies tan curtes.

Quan un es troba davant aquestes situacions i pensa en el que passa a ca seva, encara respira tranquil. De moment, els de Cala Ratjada no han reivindicat el *cala-ratjadí* i els de Valldemossa el *valldemossí* com a llengües diferents del català de Mallorca o mallorquí en aquest cas. Haurem de demanar a la Mare de Déu de Consolació que quedem així com estam. Només faltaria que haguéssim d'afegir als forasters, als renegats, als gonellistes i als anticatalanistes tots els qui, des del seu poble, reivindicassin el seu parlar com a llengua distinta, amb gramàtica i ortografia pròpies.

Les paraules que més usen els periodistes quan ens parlen de Iugoslàvia són "guerra civil". "Perill de guerra civil" és el que cada dia llegim als diaris i escoltam a la televisió. Per parlar amb exactitud, sobra sempre el "civil". Sobra perquè, per ser la guerra civil, hauria de ser una guerra de serbis contra serbis, croats contra croats o d'eslovens contra eslovens. Una guerra de serbis disfressats amb l'uniforme de l'exèrcit federal iugoslau amb els croats no seria una guerra civil. Seria la guerra d'un poble, el serbi, que vol annexionar-se'n un altre, el croat. O a l'inrevés: d'un poble, el croat, que vol ser independent, amb un altre, el serbi, que ho vol impedir. Naturalment, els periodistes d'aquí, amb la idea de defensar la "sagrada unidad de Espanya", hi afegeixen sempre el "civil". Així, tothom que visqué la guerra de l'any 1936 recorda l'horror que va patir. Aquest temor pot ajudar a impedir que pobles com el català, el basc o el galleg vulguin seguir l'exemple de Croàcia o Eslovènia. En poques paraules: pot fer refredar les ànsies d'autodeterminació d'algunes nacions de l'Estat espanyol. Ja veis que no he aficat el que el president Canyelles anomena Poble Balear dins el sac dels que hipotèticament un dia poden independitzar-se de l'Estat espanyol. Ben segur que si un dia se separaven nacions de l'Estat espanyol, els mallorquins, menorquins i civissencs quedaríem tal com estam. No ens separaríem, per aclaparadora majoria, per poder continuar junts amb els andalusos, extremenys, murcians, madrilenys, etc., "germans de raça", amb els quals tenim tantes coses en comú (la sang que ens xupen.)

Diuen els qui estan en contra de la independència per als pobles que en vulguin que no és temps de posar més traves i fronteres a Europa. Intenten vendre el missatge que frontera i pas fronterer, amb reixes, guàrdies, maletes de cotxes obertes, molèsties en poques paraules, són una mateixa cosa. En realitat, la frontera física entre nacions no val més que la xocolata del lloro, del

que realment és i vol dir la paraula "frontera".

"Frontera" vol dir garantia. Garantia que cada poble recaptarà els seus impostos i després decidirà quines són les prioritats a l'hora de gastar aquyests doblers. Garantia que seran protegits sectors econòmics del país que estan en desavantatge amb els seus equivalents de l'exterior. Garantia que, dels impostos recaptats, no se n'haurà de fer part obligatòriament als veinats. Garantia que cada poble podrà decidir quina part del seu pressupost dedica a ajudar al Tercer Món i a quins països dóna prioritat. Garantia que entraran al país les persones que compleixen unes condicions mínimes, com es fa als països més civilitzats del món. En poques paraules, frontera vol dir garantia a l'hora de prendre qualsevol decisió.

A aquests que ens volen assustar amb la paraula "frontera", com a espai físic on t'aturen i sempre et posen pegues, s'ho paga que els enviem a viatjar per Europa. Avui en dia, pots passar d'un estat en un altre sense haver-te d'aturar quasi mai. Com a exemple, puc dir que l'estiu passat travessàrem les fronteres de l'Estat espanyol amb França, de França

amb Suïssa i de Suïssa amb Itàlia (dues vegades cadascuna) i de les sis vegades només ens aturaren una, quan passàvem de França a Suïssa. Ens varen aturar per cobrar-nos 30 francs suïssos (2.500 pessetes) com a taxa per poder circular per les seves magnífiques autopistes durant un any. Aquest impost de conservació de la xarxa viària el paga tothom, tant residents com turistes. Aquest és el vertader significat de la paraula "frontera" i el sentit de la seva existència. Tenir frontera vol dir tenir sobirania per prendre decisions, polítiques i econòmiques, en llibertat. Tenir frontera no vol dir posar obstacles. La barrera fronterera només serveix per recordar que estàs entrant en un lloc on vas voluntàriament, com si fossis un convidat i on l'únic que et demanen és que respectis la llengua, la cultura, els costums i les coses del país. Tota la resta no són més que ganes d'embullar i posar malsofrit el personal.

Andreu Bauçà

INSCRIPCIÓ

Preus:

Els quatre dies costaran 7.000 pes.
i 4.500 pes. per als qui tinguin beca.

Per assistència ocasional, els preus seran:

- Material: 200 pes.
- Berenar: 250 pes.
- Dinar: 650 pes.
- Sopar: 650 pes.
- Dormir: 700 pes.

Els qui solament vulguin assistir als actes
basta que paguin les 200 pes. de material
i que s'inscriguin.

Beques:

Se'n donaran 100, per ordre d'inscripció,
als estudiants o joves que encara no han trobat
feina remunerada.

Inscripcions:

S'efectuaran a l'Obra Cultura Balear, de
matins, tel. 72 32 99 (Paquita Bosch i Josep
M. Magrinyà), i no serà possible sobrepassar
el nombre de 140. Caldrà abonar 1.500
pes en el moment de formalitzar-les.

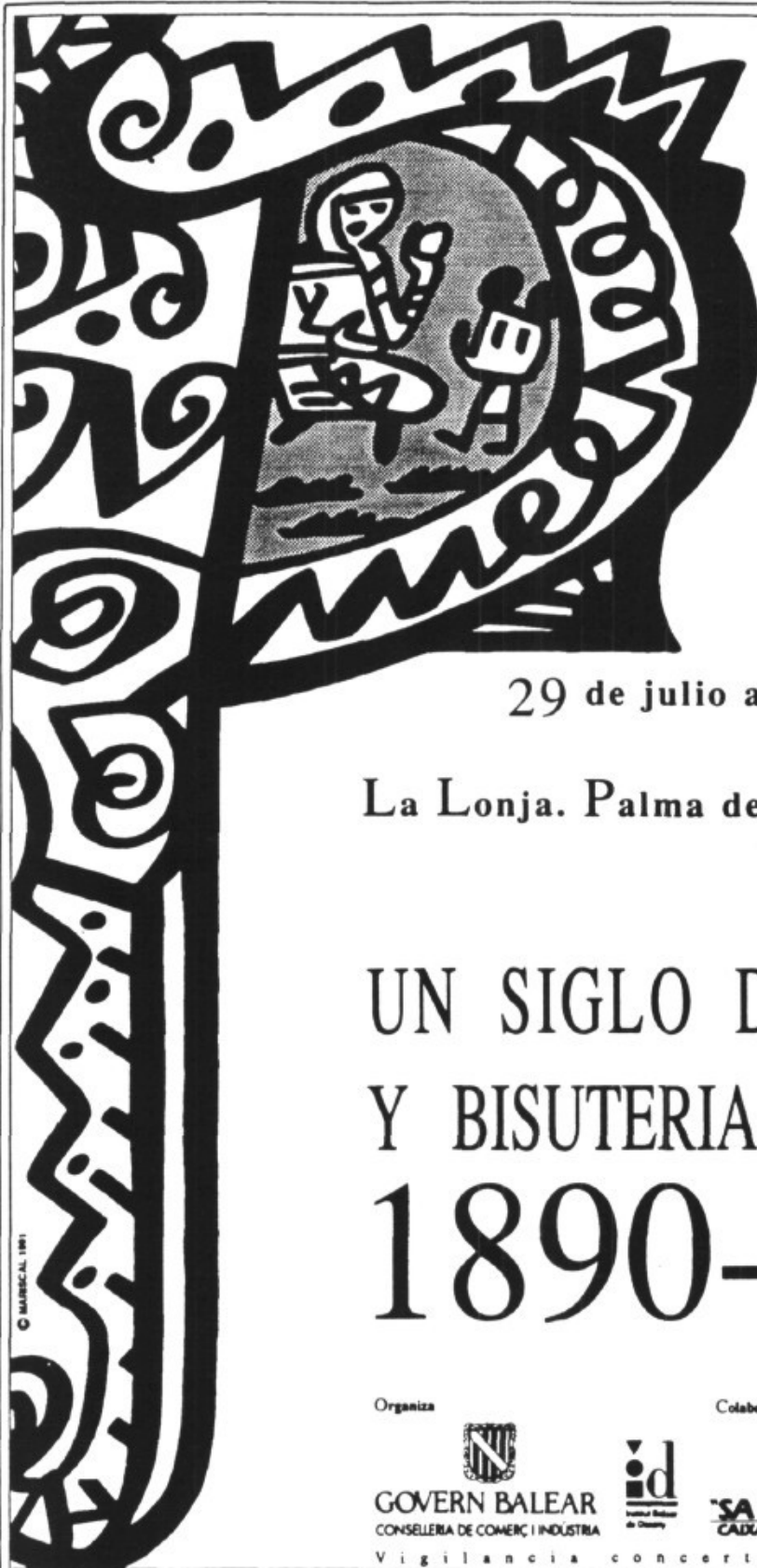
Data límit d'inscripció: dia 19 de setembre.
NOTA: Els joves han de dur sac de dormir.

VII SEMINARI
D'INFORMACIÓ

L'ESPERIT
DE L'OBRA

INSTITUT DE LLUC
26/29 DE SETEMBRE 1991

Del
29 de julio al 4 de septiembre de
1991

La Lonja. Palma de Mallorca.

UN SIGLO DE JOYERIA Y BISUTERIA ESPAÑOLA 1890-1990

Organiza

GOVERN BALEAR
CONSELLERIA DE COMERC I INDÚSTRIA

Institut Balear
de Disseny

Colabora

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Centro de Promoción
de Diseño y Moda
Ministerio de Industria, Comercio y Turismo

Vigilancia concertada con TRABLISA

NO PENSÀSSIU QUE REGALEN RES

Aquest mes passat, després de prop de dos anys i mig d'emissions diàries, Ràdio 4 (Ràdio Nacional d'Espanya a les Balears) tancava les seves portes per ordre expressa del president de RTVE, Jordi García Candau, el qual, amb la bona excusa de reduir despeses, va manifestar que els primers retalls pressupostaris anirien a càrrec dels centres territorials de RTVE.

Ràdio 4 ha estat, durant aquests dos anys i mig, l'única ràdio que des de Mallorca i per a les Balears emetia en català. A partir d'ara, a Mallorca, ja no queda cap ràdio mallorquina, totes són forasteres (i encara sort de la iniciativa privada, que ens permet rebre les emissions de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió).

El tancament de l'única emissora que parlava català, a Mallorca, el podem lligar amb la concessió de les freqüències per a les emissores privades que es constituïren amb poca diferència de temps respecte de la remodelació del que després varen ser Ràdio 4 (en FM) i Ràdio 5 (en OM): no es va concedir cap llicència a una ràdio mallorquina, totes les que n'obtingueren eren forasteres. I per exemple, Ràdio Mediterrània, que feia anys que emetia semiclandestinament (és a dir, fora de la llei, però no en contra d'ella) i en català, no va obtenir cap llicència; per altra banda, Antena3-Capdepera, una emissora tot just nascuda i en foraster, sí que en va obtenir, i com aquesta un reguitzell més d'emissores en foraster.

La desaparició de Ràdio 4 és general a tot l'estat, no ens hem de pensar, per tant, que haguem tengut un tracte "diferenciat" respecte de, posem per cas, Burgos o Badajoz: hem tengut exactament el mateix tracte, en una altra aplicació de la coneguda llei espanyola del "cafè per a tots". El problema és que "sóm" diferents, ni que sigui pel simple fet de parlar "una altra" llengua; si som diferents, per tant, no hi ha perquè haver-nos d'aplicar les mateixes mesures que s'apliquen als que parlen la mateixa llengua que la que sentim per

les emissions de les ràdios i televisions de RTVE: el castellà. Si som "diferents" ens calen uns mitjans de comunicació "diferents", amb una llengua "diferent": la nostra; i si al cap i a la fi "tots" som l'estat espanyol, aleshores que ens ho demostrin i acceptin que nosaltres, els no castellanoparlants, també tenim dret a tenir emissores de ràdio i televisió estatal en la nostra llengua.

Però, és clar, els espanyols ja fa temps que no escolten aquests arguments, que es fan els sords davant els que no parlen la seva llengua i que integren l'estat espanyol, que menyspreen profundament tot allò que ve "de províncies", de la perifèria, tot allò que —i ho han dit milers de vegades— "no és" Espanya, tot allò que no és l'Espanya castellana i castissa dels descendents del Cid Campeador i els epígons de Jose Antonio Primo de Rivera, o els espanyols del sud amb Felipe González i Alfonso Guerra al capdavant.

Fa dos anys i mig va semblar que ens mig concedien el dret a l'existència, alguns despistats pogueren pensar-se que ens feien un favor (un "favor" demanat, exigit múltiples vegades des de diverses instàncies mallorquines davant del govern espanyol); hem pogut comprovar per enèsima vegada que els espanyols no "regalen" res, en tot cas et deixen un dit per després endur-se'n tota la mà. Si els mallorquins volem que ens tractin com cal, com ens mereixem, ens ho hem de guanyar ben a pols; i un cop aconseguit defensar-lo amb dents i ungles, i fotre tots els espanyols a fora i que no tomin: que se'n vagin a Espanya a fer ràdios en foraster, nosaltres ja les farem en català quan puguem recollir els nostres impostos i puguem disposar en llibertat del nostre destí.

Mateu Sastre i Joan

ÅLAND, UNA AUTONOMIA ENVEJABLE

Els catalans que vivim a Suècia sabem que Åland és un arxipèlag finlandès al mig del mar Bàltic, on la gent parla el suec en comptes del finlandès. Menys conegut entre noslatres és, però, que els ålandesos, d'ençà que Finlàndia es va convertir en un estat independent l'any 1917, han gaudit d'una autonomia que posa en ridícul la que Catalunya ha aconseguit de l'Estat Espanyol.

Tothom qui hagi rebut una postal d'Åland haurà observat que als segells d'aquestes illes posa "Åland" com a país d'origen i enlloc apareix el nom de Finlàndia. Un altre aspecte d'aquest arxipèlag que denota la diferència de "pàtries" entre illencs i finlandesos és que els joves d'Åland estan deslliurats de fer el servei militar.

El cas és que recentment s'ha aprovat al parlament de Finlàndia l'anomenada "Llei d'Åland" que si bé ha deixat els ålandesos descontents i no els ha donat tot el que volien, és un model d'autonomia que en la majoria d'aspectes ja voldríem tenir els catalans.

Garantir la llengua i la cultura d'Åland

Aquesta nova llei substitueix un conveni establert l'any 1921. Ha trigat vint anys a preparar-se i passar per les diferents instàncies abans d'ésser votada. El seu objectiu principal és molt clar: garantir la conservació de la llengua i cultura d'Åland.

Així ho diu clarament també els estatuts de Catalunya, la comunitat Valenciana i les illes Balears, però en la pràctica la possibilitat de garantir-ho és tot una altra cosa. Per exemple, a casa nostra l'ensenyament és majoritàriament en castellà, sobretot en els nivells superiors (i a la Catalunya francesa és totalment en francès).

Els 24.000 habitants d'Åland, en canvi, han aconseguit poder decidir ells mateixos si hi haurà casos en els que es permetrà l'ensenyament en una llengua que no sigui la sueca. La llei només ho fa obligatori als nens petits, quan en una escola hi hagi com a mínim 13 infants de parla finesa.

Un altre aspecte idiomàtic que els ålandesos han defensat a capa i espasa és que per obtenir "hembygdsrätt" (si fa no fa: els drets de ciutadania

naturals del país) a Åland caldrà tenir uns coneixements acceptables de suec i haver viscut cinc anys a la contrada.

En la qüestió financera els ålandesos s'han hagut de conformar amb menys diners dels que demanaven. Malgrat tot, han aconseguit més llibertat econòmica que no pas abans. La regió rebrà el 0'45 % dels ingressos de l'estat i en podrà disposar lliurement. Els ålandesos volien el 0'48 % (el que ells paguen d'impostos supera aquesta xifra), però la seva demanda va ésser tombada en les votacions del parlament finlandès.

"Åland" i el passaport

Els ålandesos també es diferenciarien de la resta de finlandesos pel seu passaport, on posaran "Åland". D'ara en endavant la població de les illes comptarà també amb televisió pròpia (encara que només són 24.000 habitants i que ja reben la televisió sueca) i tindran una administració de correus separada. Ells mateixos determinaran la distribució dels mitjans econòmics que els pertocquen dins l'Estat.

En l'esdevenidor els forasters no podran tenir propietats a l'arxipèlag i es limitarà els drets d'herència dels familiars llunyans. El parlament d'Åland, que ara es dirà "Lagting", tindrà dret de legislar en sectors com ara control de lloguers, protecció social, patrimoni artístic, etc.

La xerrameca centralista

Malgrat que entre els finlandesos l'esperit democràtic és molt més arrelat que no pas a l'Estat Espanyol (on convé recordar que només fa quinze anys que es va acabar una dictadura i tan sols en fa deu que va haver-hi un intent de cop d'estat feixista), també a Finlàndia hi ha hagut escarafalls per les exigències dels ålandesos.

És molt comprensible que sigui així, perquè de gent amb mentalitat uniformista i colonitzadora, malauradament, n'hi ha a tot arreu (per més que els d'aquesta mena a Finlàndia segurament tampoc s'haurien conformat a deixar-se colonitzar pels russos, els seus amos abans del 1917, o els suecs, els colonitzadors anteriors).

Les crítiques de Finlàndia assenyalaven que els àlandesos posen als forasters unes lleis “més rígides que no pas el Mercat Comú” i “es tanquen en ells mateixos” (el mateix que molts espanyols diuen contra Catalunya, malgrat ésser una regió de l'Estat Espanyol que sempre s'ha obert al món).

Un país petit és molt més sensible a pertorbacions externes que no pas un estat amb molts milions d'habitants i és lògic que això els àlandesos ho hagin tingut en compte a l'hora de legislar. A base de diners, per exemple, una colla d'empreses de Finlàndia o d'allà on sigui podrien comprar una

bona part del territori per la finalitat que els semblés, importar mà d'obra d'on fos i, en definitiva, en poc temps despersonalitzar totalment Åland (que només té 1.481 km²; Mallorca en té 3.400).

Si, després d'aquesta llei, els àlandesos es queixen, qui no se sorprèn que els catalans ens queixem de l'esquifidesa del nostre Estatut?

Ramon Bohigas
Les Quatre Barres
 núm. 49, març/91

AGRI-INCULTURA

No ho podia creure. També els que ho explicaven estaven meravellats. Amb una sola temporada i havia guanyat tants de doblers.

Era una persona que no en sabia, del camp. Tenia unes terres bastant grans i hi anava els caps de setmana. I li varen fer una proposta. Farien un experiment: ell només havia de posar el terreny i passar tot l'ant allà. Li donarien unes instruccions per cultivar-lo, que seguiria rigorosament. Li proporcionarien els productes que considerassin

necessaris, li dirien quan i com aplicar-los, dia a dia, dia i nit, set dies a la setmana, mes a mes, fins que arribàs la collita. Li proporcionarien un mercat, el millor, el més ric.

Així va ésser. Va vendre els fruits a un preu molt elevat i va quedar amb les butxaques ben plenes. Sol davant aquella terra. Però sabia on comprar els productes i les instruccions venen amb ells.

L'havien convertit en un agri-inculte.

Trencapinyons

METEOROLOGIA POPULAR

S'ENCRUIA DES FERRER. UN DELS NOMS MÉS POPULARS DEL CÚMULO-NIMBUS AL PLA DE MALLORCA

Decau el jorn. Un nuvolot compacte
sobre el cel de llevant, àvidament
assedegat del sol que fuig, intacte,
esdevé roig com un fornàs ardent.¹

Els coneixements meteorològics, fins fa unes poques dècades, constituïen una part molt important de la nostra cultura popular.

Aquests amples coneixements, acumulats segle rera segle, fruit de l'observació de l'home, vivint en contacte amb la natura, estan a punt, avui per avui, de desaparèixer de la memòria popular, una vegada trencada la baula de transmissió oral.

Es pot afirmar amb rotunditat que hem perdut una gran part d'aquests coneixements. Hem oblidat com observar els fenòmens de la naturalesa i com interpretar-los correctament, així com feien els nostres avantpassats. Ens hem allunyat massa de la natura.

La progressiva despoblació del camp i la desaparició, per tant, de les tasques agrícoles i oficis seculars, tan pendents de la meteorologia — favorable o adversa — pels seus quefers; la forta influència dels mitjans de comunicació — premsa, ràdio i televisió — han desnaturalitzat l'hàbit d'observar el cel o d'atalaiar l'horitzó. L'home del terror ja no mira la nuvolada, els cims de les muntanyes, els astres, les boires o el comportament dels animals que l'envolten, sinó que escolta amb esment les prediccions meteorològiques servides puntualment per les diferents cadenes de televisió i ràdio.

Cal dir que la predicció oficial del temps sols pot ajudar-nos d'una manera molt limitada, ja que ens mostra l'evolució meteorològica a gran escala, però no tracta dels efectes del temps en el nostre entorn quotidià.

Les dites populars demostren clarament el domini dels pronòstics meteorològics a curt i llarg termini que posseïen els nostres avantpassats:

- Cel tavellat, dins tres dies banyat.

- Boira que pastura, aigua segura.
- Si plou per Santa Bibiana (2 de desembre), plou quaranta dies i una setmana.
- Sol rogent, pluja o vent.
- Lluna amb corona, aigua dóna.

La coneixença meteorològica del poble també la trobam reflectida en el nostre cançoner popular, on trobam una sèrie de cançons al·lusives a les formes dels núvols, personalitzats en noms com "en Jordà", "en Pieres", "en Paratjal"; així com moltes referents a pluges i senyals d'aigua. Qui no ha sentit aquesta cançó:

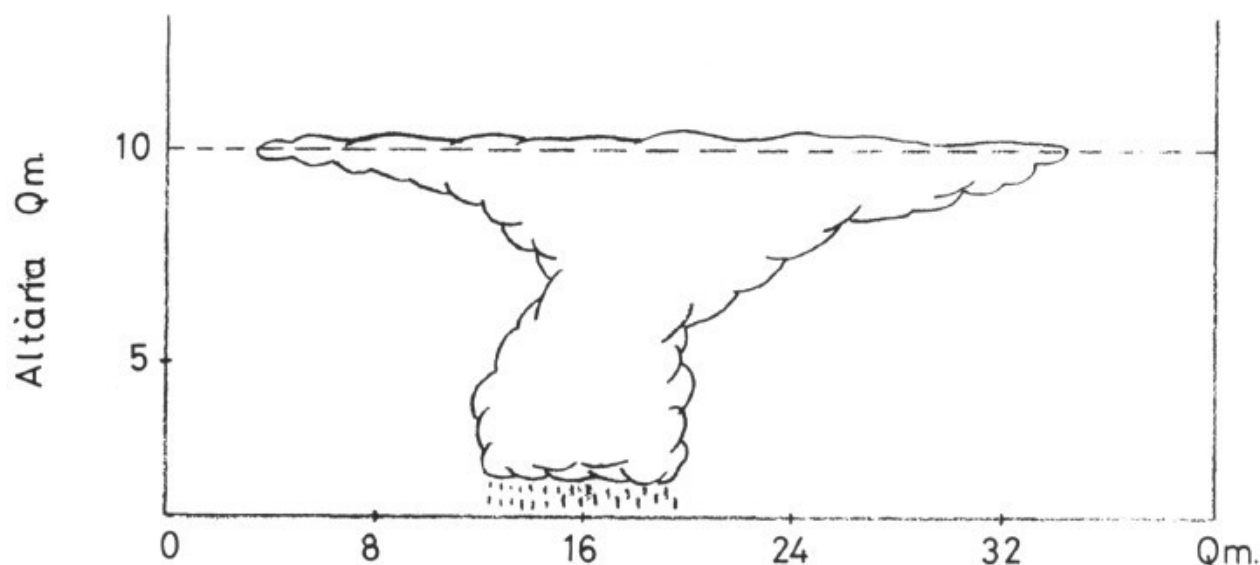
Es Puig de Randa duu capell
i sa Tramuntana gorra;
si tens cames bé pots córrer
si no et vols banyar sa pell.²

És dins una part de la meteorologia — la dels núvols, concretament — on exposarem a continuació una mostra representativa de la coneixença popular, a Mallorca, de les formacions nuvoloses anomenades científicament "cúmulo-nimbus"; coneixença resultant de molts anys — per ventura segles — d'observació del cel i dels seus fenòmens, transmesa de generació en generació i que hem pogut recollir mitjançant les enquestes orals.

Els núvols. Tipologia

Els núvols poden formar-se i desplegar-se a diferents nivells de l'espai aeri. Per establir un ordre, la World Meteorological Organisation (WMO) ha establert 10 classes de núvols, amb noms llatins. Aquestes deu classes estan subdividides en gèneres i subgèneres que es diferencien entre si per l'alçada en què es troben, així com per la seva forma i estat material.

A la vegada, l'atmosfera està dividida en tres nivells, en els quals apareixen amb més o menys freqüència les determinades classes de núvols: Nivell alt (cirrus), nivell mig (cúmulus) i nivell baix (estratus). D'aquests tres tipus se'n deriven i

S'ENCRUIA DES FERRER

obtenen les deu classes nuvoloses a què hem fet referència més amunt.

Aquests nivells estan admesos internacionalment i els límits no es poden determinar exactament, car els núvols es desplacen amb tota llibertat i ultrapassen aquestes fronteres imaginàries amb molta freqüència.

El cúmul-nimbus, núvol de tempesta

Aquest núvol ocupa les zones baixa, mitjana i alta de l'atmosfera, la seva alçada fluctua entre els cinc-cents i els mil metres; de base molt fosca, quasi negra, ja que la gruixa del núvol no permet que hi arribi la llum del sol. Per contra, la part superior és d'un blanc enlluernador.³

Degut a la seva gran expansió vertical —se l'anomena núvol convectiu— creix fins a la part inferior de l'estratosfera, on el seu cim s'escampa a causa de la influència de l'aire superior, evocant la forma d'encruia, visible des de molta distància, fet que determina el seu nom popular: *s'encruia des ferrer*.

Només aquest núvol, causa de tempestes i grans aiguats, pot amollar la calabruixada; calabruix que s'origina al seu interior a causa de les fortes corrents ascendents que poden ultrapassar els cent vint quilòmetres per hora.

L'aparició dels cúmul-nimbus, al pas d'un front fred, és sinònim de llamps, trons, forts aiguats i calabruixades. En casos excepcionals formen una

espècie de trompa que penja del núvol i que en arribar a terra provoca grans desfetes. Són les trombes marines.

Malgrat que no formin la clàssica encruia, els cúmul-nimbus en formació prenen formes apilotades —caparrots, en el parlar popular— i altres que semblen torres, que el poble identifica amb els diferents noms populars que veurem posteriorment.

Començarem l'exposició per la nomenclatura popular del cúmul-nimbus en fase de dissipació o decadència —quan adopta la forma d'encruia— indicador del final de la tempesta; per contra, l'aparició de l'encruia popularment designa o pronostica la pluja pròxima.

Seguirem després amb la nomenclatura popular del núvol en fase de creixement. Cal advertir que les nombroses variants recollides que atribuïm a aquest núvol, han de ser preses amb tota mena de precaucions, degut al caràcter dificultós del tema; ja que és qüestió de l'atzar, poder observar visualment el que designen les persones entrevistades.

Nomenclatura popular del cúmul-nimbus en fase de dissipació

La forma peculiar d'aquest núvol no passà inadvertida per al poble, que el relacionà amb la popular eina de treball dels ferrers.

Vegem a continuació els diferents noms utilitzats per designar-lo:

S'en cruia des ferrer

Així és conegut a Sant Joan, Montuïri i Sineu. Segons els informadors de la nostra vila,⁴ l'han vist per la banda de Grec. La seva presència endret del Port de Manacor pronostica en pocs dies pluja pròxima. Altres l'han vist damunt el Puig de Sant Salvador de Felanitx. Algú diu que quan surt a posta de sol, no sol ploure tant.

S'en cruia

Així el coneixen a Manacor,⁵ on l'han vist per la banda de Tramuntana. Aquest apel·latiu també és utilitzat a Deià,⁶ Llorito⁷ i Sant Joan.⁸

En Ferrer

Aquesta variant la recollirem a Campanet,⁹ on l'aparició d'aquest núvol està relacionada amb *en Botilla*, núvol gros i rodonenc, que evoca la forma d'aquest antic recipient utilitzat per tragar l'aigua. Quan *en Ferrer* s'encontra amb *en Botilla*, la trenca, donant aigua a voler.

S'enclusa

El DCVB¹⁰ documenta *s'Enclusa*: "Núvol que té la forma d'enclusa de ferrer i que surt a ponent i és senyal de pluja (menorca i Eivissa).

"Si surt *s'enclusa*, dins tres dies haurà plogut", diu un pronòstic recollit per *El Tresor dels Avis*.¹¹

Joan Amades¹² cita *l'Enclusa*: "Nuvolet petit i sense mala intenció que adopta una forma semblant a aquesta eina i que és conegut per tot el domini de la llengua".

En Mamelles

Aquesta variant del cúmul-nimbus la recollírem a Valldemossa,¹³ on solen veure aquest núvol per damunt la Mola de Son Pacs, accident geogràfic al sud del terme, de 625 m d'alçada. L'apel·latiu respon a les dues prominències que s'originen al cim del núvol quan aquest arriba a la part inferior de l'estratosfera, que segons la visió particular del poble semblen dues mamelles.

S'arbre mestre

Variant recollida a Algaida,¹⁴ on han vist el núvol adoptant la forma d'un arbre gegantí.

J. Amades¹⁵ cita *la Pomera d'Adam* o *l'Arbre*

del Paradís, al continent: "Si la soca surt d'orient i el brancatge s'estén vers la posta, és averany de felicitat i benaurança col·lectiva, però si surt en sentit contrari, o sia d'occident vers orient, designa pestes, fams, guerres i grans calamitats". Tot seguit cita: "*S'Arbre Mestre*, conegut a Mallorca, on qualifiquen així aquest tipus de nuvolades".

En Jonoi

A vegades, el cúmul-nimbus adopta la forma de genoll al final de la seva fase evolutiva, fet que no passà desapercebut a Valldemossa,¹⁶ on surt per damunt es Teix. A Banyalbufar,¹⁷ apareix per damunt el Coll de sa Bastida, i a la Mola de Planici, a xaloc; quan *en Jonoi* s'encontra amb *en Jordana* i amb *en Pieres*, pot resultar catastròfic, com succeí l'any 1982, fet que ocasionà un vertader diluvi.¹⁸

Aquest nom també el recollírem a Sineu.¹⁹

Amades²⁰ cita també *en Fonoi*: "Núvol carregat d'aigua que surt vers tramuntana". Possiblement es tracti del mateix.

En Mala Dona

A llevant de l'illa, concretament a Cala Rajada, és anomenat així per les seves malifetes: "Sortia de color blanc i llavors tornava negre, sol sortir a l'agost, per la banda de ponent, la tempesta era segura. Quan s'encontra amb *en Paratjal*, pareix que el cel s'esbuca".²¹

També és conegut a Son Servera.²²

El DCVB²³ el descriu així: "Núvol negre i gros que surt sol, precedint les tempestats. És tengut de molt mal auguri. Surt generalment cap a ponent. Quan surt amb un altre núvol anomenat *En Mal Homo*, del costat de ponent, enlloc de tempesta assenyalava fortes pedregades".

Sa Mala Dona

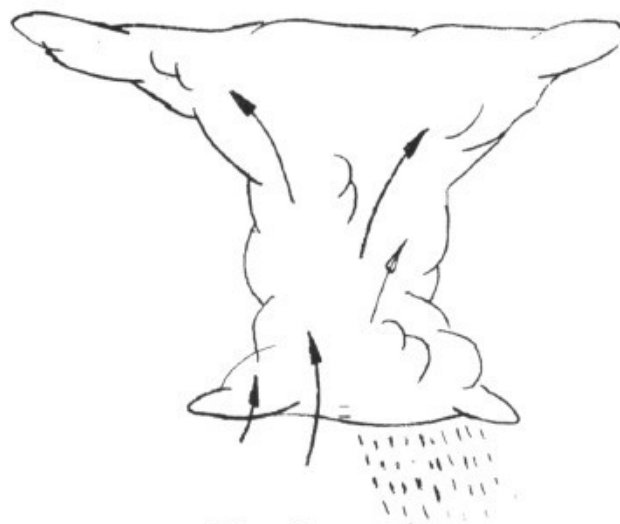
Variant recollida a Son Servera: "Surt per la banda de ponent, a l'estiu, pel juliol i agost; la tempesta és segura, amb llamps i trons. És una nigulada alta, se despentina. Jo també li dic *na Despentinada*."²⁴ La valuosa comunicació que ens lliurà l'agut i espavilat mariner dona llum sobre la identitat física d'aquest núvol. Efectivament, es tracta del cúmul-nimbus capillatus, nom científic que es dona a la forma que el núvol adopta al final de la seva fase evolutiva, i que visualment podem detectar, per l'aspecte fibrós i despentinat del seu cim.

Cel·lula

Creixement

Dissipació

Fase evolutiva del cúmul-nimbus.

També és conegut per la gent marinera del Port de Manacor.²⁵ on sol aparèixer per la banda de ponent.

El Tresor dels Avis²⁶ documenta *sa Mala Dona*: "Nigulot gros, sol sortir amb freqüència i si en lloc d'amagar-se prest, s'enfila cel amunt farà vent".

Una altra cita de la mateixa revista, precedida de l'article literari, *la Mala Dona*: "Si surt tota sola denota tempestat. Però a vegades quan ella surt a ponent, surt a sa tramuntana un altre nigul gruixat de forma semblant a sa d'un homo, que anomenen *En Mal Homo*. Quan això succeeix així, que surten tots dos, llavò fa granissó o pedra. També els hi diuen simplement *S'Homo i Sa Dona*." ²⁷

Ses Dones Males

Variant documentada a una obreta de caire costumista, titulada "Un Criat Nou", de la qual fou autor el polifacètic Pere d'A. Penya i Nicolau.²⁸

Alguns noms populars del cúmul-nimbus en fase de creixement

Com dèiem anteriorment, malgrat que el núvol no formi la clàssica encruia, pot formar masses apilotades o de gran expansió vertical, evocant

formes, que cada poble ha batiat segons la pròpia visió particular: Maça, maçota, torre, aufabi, barra, barrota, braç, cadufa i altres, que denoten una gran coneixença popular d'aquesta formació nuvolosa portadora de la pluja.

Vegem-ne a continuació alguns exemples:

En Botifarra

L'arreglegarem a Galilea, llogaret de Puigpunyent que es troba al peu del Puig de Galatzó. El descriviren com un nigulot alt, negre, formant berrugues, que li donen la semblança d'una botifarra. Surt per la banda de llevant, la seva aparició és sinònim de calabruixades.²⁹

Sa fava d'en Cosme

De nom força expressiu, el recollírem a la veinada vila de Vilafranca,³⁰ i dissortadament no n'hem pogut aclarir res més. El que sí podem aventurar és que la forma fàl·lica que adopta el núvol en fase de creixement és el determinant d'aquest nom popular.

En Mal Homo

Possiblement sigui aquest núvol un altre variant

del cúmulo-nimbus, que documenta el BDC: 31 “Núvol gros, del tot negrenc, que surt a tramuntana i que s’ajunta amb un altre anomenat *Mala Dona* i entre tots dos produeixen fortes pedregades”.

A manera de conclusió

L’exposat anteriorment només és una petita mostra del cúmul de coneixements meteorològics que atresora la memòria col·lectiva i que dissortadament es troba en vertiginosa decadència.

Avui dia, ens sorprèn la coneixença i la gran riquesa onomàstica utilitzada pels nostres avantpassats, per designar les formacions nuvoloses i el temps atmosfèric en general, davant els vocables meteorològics emprats a la parla quotidiana, practicats a causa de l’abassegadora atracció dels mitjans de comunicació: Front, cicló, gota freda... i tot un allau de tecnicismes que han ocasionat un

progressiu empobriment de la vella i bella nomenclatura popular.

Escarrufa pensar que noms tan garrits, personalitzats en núvols, com en Paratjal, ets Homonets de Santanyí, sa Cella Jordana, en Pieres, en Jordà i altres —molts d’ells acompanyats de llegendes i contarelles, que ja hem perdut per sempre— hagin de ser suplantats o enviats a la fossa per l’onada uniformadora i despersonalitzadora del progrés mal entès.

És indubtable que els coneixements de meteorologia popular, durant molts de segles, han estat amplis i aguts, almanco fins a l’època pre-turística, però, una vegada més, l’oblit i la indiferència per les nostres coses han estat els botxins de tot aquest bagatge cultural, herència servida intacte per la tradició de la que poc o res hem sabut assimilar.

Francesc Canuto i Bauzà

NOTES

1. Maria Antònia Salvà, “El Núvol”, in *Antologia Poètica*, pàg. 97. Editorial Selecta, Barcelona 1957.
2. Comunicació oral de Joan Mora, *Tomàtiga* (1908), de Montuïri.
3. A la parla popular, aquesta coloració blanca del núvol és coneguda genèricament com *niguls tendres*.
4. Agraïm públicament la inestimable col·laboració de les següents persones: Joana Aina Gaià, *madò Gaià* (1909); Maria Joan, *de sa Rota* (1896-1989); Antònia Font, *Tronca* (1933); Josep Català, *Moliner* (1913); Antònia Bauçà, *Toniona* (1925); Francesc Company, *Mena* (1924); Jaume Gaià, *de sa Pleta de Son Castanyer* (1928).
5. Comunicació oral de Joan Massot, *Civil* (1901).
6. Comunicació oral de Joan Rullan, *Patró Marc* (1904).
7. Comunicació oral de Joana Aina Picornell, *Blanca* (1908).
8. Comunicació oral d’Antònia Font, *Tronca* (1933).
9. Comunicació oral d’Arnau Ponç, *de Son Bià* (1907).
10. *Diccionari Català Valencià Balear*, volum IV, pàg. 878.
11. *Tresor dels Avis*. Butlletí Informatiu, 2a època, pàg. 150, any 1970-73.
12. Joan Amades Gelat: *Costumari Català*, volum V, pàg. 259, Barcelona 1950-56.
13. Comunicació oral de Bernat Vila, *Parregueta* (1915).
14. Comunicació oral de Margalida Fiol, *Fiol* (1907).
15. Joan Amades Gelat, op. cit., pàg. 263.
16. Comunicació oral de Bernat Vila, *Parregueta*.
17. Comunicació oral de Francesc Font, *Salas* (1913).
18. Id. id.
19. Comunicació oral de Sebastià Jaume, *de Costitx* (1919).
20. Joan Amades Gelat, op. cit., pàg. 270.
21. Comunicació oral de Sebastià Esteve, *Blancos* (1905).
22. Comunicació oral de Sebastià Sanxo, *Ròtol* (1908).
23. Butlletí de Dialectologia Catalana, volum XVIII, pàg. 260.
24. Comunicació oral de Miquel Artigues, *Solaies* (1917).
25. Damià Duran Jaume: *El modo de vida del pescador de Cala manacor*, pàg. 30, any 1976.
26. *Tresor dels Avis*, op. cit., pàg. 150.
27. *Tresor dels Avis*. Revista mensual d’Etnografia, Mitologia i Folklore de Balears, volum I, pàg. 106, Artà, any 1922-28.
28. Pere d’Alcàntara Penya Nicolau: *Un Criat Nou*, pàg. 7-8. Llibreria de J. Umbert i Peris, Palma 1892. Transcrivim a continuació un fragment d’aquesta obra:
“(…) Conec el temps qui ha de fer
en pujar dalt sa teulada
i poder veure els niguls.
Els que mos duen més aigua
són sempre: El Braç de Sant Joan,
En Jordà, Ses Dones Males,
Els fadrins de Santanyí,
Sa Cubertora de Randa,
En Jonoi, en Paratjal,
Sa Massota, En Botifarra,
Es Capell de Galatzó,
La Ciutat de Troia (...)”
29. Comunicació oral d’Andreu Riera, *de sa Cova des Bous* (1903).
30. Comunicació oral de Margalida Mestre, *Polla* (1913).
31. Butlletí de Dialectologia Catalana, op. cit., pàg. 260.

MIPIER MANACOR

CABERO AUTOMÁTICO
A CASA

HORARIO
DE 9:30 a 31 HORAS

CAFETERIA

RESTAURANTE

CARRITOS

PARKING GRATUITO

OFERTAS DEL 5 AL 18 DE JULIO DE 1991

ALIMENTACION

Dog Chow Purina 7 kgs.	1.542
Banderillas Osiris 370 grs.	182
Pepinos Appel 740 grs.	281
Galletas Tostadas, Marka Siro 800 grs.	119
Leche Entera Blahi 1' 5 l.	99
Café Marcilla (superior, express) 250 grs.	149
Madalenas Valencianas Arenas 12 u.	99
Special Kellogg's 250 grs.	220
Choco Krispis Kellogg's 300 grs.	206
Galletas Príncipe 250 grs.	110
Papas Rosdor 200 grs.	118
Acelunas rellenas Unagrás 450 grs.	74
Tomate frito Apis brik 400 grs.	64
Callos madrileña La Tila 610 grs.	349
Cocido español La Tila 425 grs.	190
Arroz Nomen extra kg.	128
Pastas sopa La Familia 250 grs.	49
Mahonesa Ybarra 450 grs.	164
Atún claro Masso 112 grs.	98
Tang sobres est. 4 u.	318
Tang 2 est + Jarra regalo	597

Con la compra de TANG sorteo de un WINDSURF

BEBIDAS Y LICORES

Zumo Cofrutos brick L.	99
Cocacola 1' 5 l.	127
Cerveza Zharinger Lata	45
Cerveza Lovembran latas (sin alcohol, con alcohol)	60
Vino Viña Tito	199
Vino Romeral	225
Vino Conde de Caralt	262
Fino C.B.	272
Martini Rosso, Blanco	431
Whisky Doble V	699
Gin Bosford	566
Hierbas dulces Limsa	623
Hierbas secas Limsa	627
Ron Amazona Limsa	900
Cava Rondel Extra	302

CREMERIA

Yogur Danone sabores pack 8 u.	199
Dan' up 800 grs.	151

SECCION PESCADO Y CONGELADO

Salmón fresco	625 pts./kg.
Filete merluza s/p	426 pts./kg.
Sabrosa merluza bolsa higienizada	516 pts./kg.
Capichos Calamar Pescanova 400 grs.	259
Preparado paella Pescanova 400 grs.	267
San Jacobo Findus 310 grs.	244
Arroz Milanese, Tres Delicias 400 grs.	159
Tarta Trufa Camy L.	770

CHARCUTERIA

Jamón serrano c/h Oscar Mayer	790 pts./kg.
Jamón serrano s/h Oscar Mayer	1.299 pts./kg.
Jamón cocido Oscar Mayer	884 pts./kg.
Paleta Remier Casademont	575 pts./kg.
Mortadela El Pozo C/A, S/A	345 pts./kg.
Queso Mantecoso Pirls	745 pts./kg.
Fuet Imperial El Pozo	194

PERFUMERIA Y LIMPIEZA

Gel N.B. L.	299
Champú Halo L.	167
Coral Vajillas L.	77
Insecticida Bloom L.	288
Servilletas Unagrás 100 u.	58
Rollo cocina Marpel pack 2 u.	99
Bolsas basura Goobol 20 u.	83
Salvauñas Vileda Duplo	99
Estropajo Vileda 2x3	99
Pañal Moltex ultraseco T. Gde 30 u.	799

BAZAR

Frigorífico Edesa No Frost NFE-1460	77.478
Frigorífico Edesa dos puertas F-628/2T	45.338
Exprimidor Phillips HR-2773	2.757
Tostador pan Moulinex 136	4.442
Cafetera Moulinex 088	6.514
Secador Keilner Duval 1.300 w.	3.900

TEXTIL

Conjunto playero	995
Pantalón vaquero	1.995
Camiseta caballero	500
Pantalón vaquero	1995
Camiseta señora	995
Camiseta playera	995
Camisón señora	1.295
Alborno	1.995
Juego sábanas 90 cm.	1.290
Camisa caballero	1.500
Jersey s/manga surtido	100
Pantalón, falda niña	300

CALZADO

Zuecos madera	300
Zapatillas Zacal	300
Zapatos señora	500

TROSSOS

LA PREHISTÒRIA

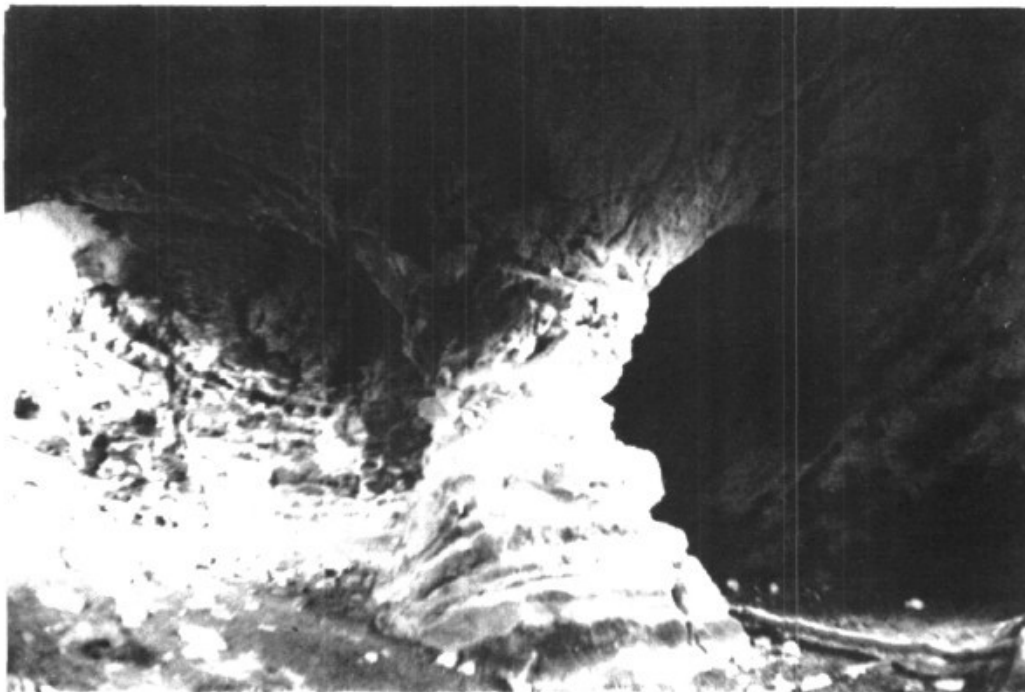
Les restes prehistòriques són escasses en terra santjoanera, contrastant amb l'abundor d'aquestes arreu de l'illa, de vegades amb jaciments notables com la necròpolis Son Real o el talaiot de Capocorb Vell. Segurament aquesta mancança té l'origen en la configuració general del sòl del nostre terme, poc adient per a la conservació a través dels segles de, posem per cas, edificacions en pedra seca; per altra banda, l'intens conreu que ha sofert la terra per part de l'Home —i les dessecacions dels pantans del pla de les Veles i, més anteriorment, del pla estès entre Solanda i Son Brondo— també hauria ajudat força a la desaparició de qualsevol classe de resta arqueològica, com ceràmiques, objectes de metall o d'os, etc. Així i tot, tenim alguns exemples que, si més no, ens acosten un mínim al que degué ser aquesta terra en èpoques llunyanes, de les antigors, fa entre dos i tres mil anys.

Una primera evidència indirecta la trobam en les nombroses pedres de notables dimensions que es troben encastades en molts dels marges del terme, i sobretot en certs redols en els quals la seva abundància i bon poliment ens fan suposar l'existència passada d'algun talaiot o poblat per les rodalies, presumiblement en algun lloc aturonat. Hi ha indrets on la presència del talaiot es veu a simple vista, per entre els pins, les mates i la terra que el cobreix, d'altres en què el

jaciment ha estat excavat, com a Son Fornés (ambdós dins el terme de Montuïri). Dins el terme de Sant Joan, es fa molt difícil trobar llocs semblants als que hem esmentat i només podem assenyalar —i sense veure-ho gaire clar— un petit turó prop de Carrutxa, Son Gil i possiblement també els Castellots (on, per altra banda, hi ha un gran forat en el qual "hom afirma que hi ha algunes piles de pedra", de possible significació funerària, segons llegim a la relació d'una excursió arqueològica realitzada pels membres del grup de *Documenta*). D'altra banda, un altre element que ens mostra la presència de l'home prehistòric en terres santjoaneres són les piles funeràries que, per aquí i per allà, podem trobar i que són una gran pedra tallada en forma de rectangle amb una petita cavitat interior, les quals, moltes vegades, han servit d'abeurador per als animals.

De coves, al nostre terme, en podem citar unes quantes, dos grups de les quals són de certa importància, per bé que no hem estat a temps de trobar-hi cap classe de resta arqueològica, a part de la simple talla de la roca. Seguint el relat de Miquel Alcover, publicat a la revista *Documenta*, "Set coves sepulcrales he visitat en aquest terme i diverses restes de talaiots; aquests vestigis arquitectònics, per ordre d'antiguitat i repartits en quatre períodes consecutius, són els següents: A la Pleta de Solanda, tres coves (...); camí

Interior
de la
cova
fosca de
Meià.

A SANT JOAN (I)

HISTÒRIA

Detall del poblat talaiòtic de Son Fornés, a Montuïri.

de Petra a 2 km de Sant Joan, dues coves (...); aquestes cinc coves són els monuments humans més antics de la localitat. A la Bastida, dues coves (...). A Son Gil hi hagué un talaiot (...). Juntament amb les ruïnes dels Castellots constitueixen el tercer grup. A Carrutxa (...) probablement hi hagué un talaiot (...).

Sens dubte, de les restes prehistòriques del nostre terme, les coves de la Bastida i les de la serra de Meià (el grup de la *cova fosca*) són dos conjunts suficientment importants —i espectaculars— com per dedicar-hi més espai.

La *cova fosca* de la serra de Meià i el grup de coves que l'envolten són l'altre grup prehistòric important que hi ha al terme de Sant Joan. Seguirem el relat de Miquel Alcover: "(...) la seva forma és suaument elipsoïdal, i medeix de llarg uns sis metres, quatre d'ample i un i mig d'alt, un extens banc ocupa la testera, aixecant-se del sòl quaranta centímetres (...) la seva longitud és quasi de quatre metres i mig." Sens dubte, l'atracció més interessant de la *cova fosca* són les incisions que hi ha en la pedra que conforma el sòtil de la cova, les quals, per a Alcover, són "dos magnífics gravats funeraris complets i perfectament visibles, descoberts i desxifrats pel mestre

nacional de Sant Joan Don Francesc Gayà Mas"; a aquests dos gravats, n'hi hem d'afegir altres dos, aquesta vegada "d'interpretació un tant problemàtica". Aquests gravats varen ser copiats —però no hem pogut trobar la seva reproducció— pel geòleg Guillem Colom i Casasnovas. De tota manera, no ha quedat mai gaire clar la seva autenticitat, i de cada dia que va passant resulta més problemàtica (actualment ja és gairebé impossible distingir-los).

Les coves de la serra de Meià constitueixen, com ja hem vist abans, un dels vestigis arquitectònics més antics del terme. Així mateix hem d'afegir que aquestes coves, així com les de la Bastida, han servit durant segles com a estables d'animals (en un lloc ovelles i en l'altre porcs, actualment), i per això les entrades han estat eixamplades considerablement; per altra banda, mentre a les coves de la Bastida hom creu que s'hi habitava i que —almenys durant un temps— s'hi realitzaren inhumacions de cadàvers, a les coves de la serra de Meià és probable que no s'hi habitàs i que els seus fins fossin exclusivament funeraris: la seva mida i configuració així ens ho assenyalen. (*continuarà*)

Guillem Florit i Mateu Sastre

L'herbolari

LA CANYA

La canya, de nom científic *Arundo donax*, encara que per la seva alçada no ho sembli és una herba, però que pot assolir els sis metres.

És una planta que no mor anualment. Està constituïda per un tronc soterrani que serpenteja per entre la terra, denominat rizoma, del qual surten unes tiges buides, dretes, no ramificades, llises, sense pèls i amb nusos, protegides per les beines de les fulles velles. Al segon any de vida de la tija, produeix branquillonets al cap damunt, coronats per una espiga de 30 a 60 cm denominada panícula, i que està formada per un caramull d'espiguetes de 2 a 5 foliols que s'obrin pel setembre. Viu de manera subespontània, es diu que l'home la sembra però que ella tota sola es cuida de reproduir-se; als torrents, voreres humines i prop dels horts és on es fa.

Ha estat i és encara una de les plantes més utilitzades per la gent de la mediterrània, encara que no sigui l'únic lloc on s'emptra. En forma d'esquerdes es fan paners, coves, cistelles, canyisos, proteccions per als arbres joves, canyades de

cases... Antigament es va utilitzar, una vegada capolada, per mesclar amb la palla que els comerciants venien a Napoleó; amb això s'aconseguia molt bon pes de la palla, però també matava els cavalls; tot plegat era un negoci rodó perquè també els venien els cavalls. Es tracta d'un dels primers fraus alimentaris coneguts.

La canya forma part de la nostra cultura i hi participa com a instrument musical (flabiol, castanyetes, ossets...) i també com a part del cançoner i contarelles:

Vaig passar per un canyar
i vaig collir una canyeta
per fer una ximbombeta
pels darrers dies sonar.

En medicina popular s'empren els rizomes de la canya com a diurètic i depuratiu de la sang. La bullidura de 30 gr de rizoma dins un litre d'aigua serveix per estroncar la llet de les mares.

Miquel Company i Guillem Florit

mel i sucre, dolcet dolcet

L'àngel de la guarda del nostre poble ha hagut de fer hores extraordinàries perquè les obres de l'a(i)gua potable arribassin a bon port. Entre els encarregats que passen desapercebuts i deixen que les síquies estiguin obertes durant setmanes, i la gent que s'aferra a tot i gasta l'aigua que l'Ajuntament ha hagut de fer tragar a camiones, no m'explic com s'ha acabat l'obra. Els responsables municipals, mentrestant, esperen l'hora de la inauguració per penjar-se medalles. Ja sé, evidentment, que tot acabarà (o deu haver acabat) bé.

No hauríem de confondre regidors amb municipals

Un sector de gent pareix que vol reinstaurar la llei del més fort. A les opinions que no comparteixen, contraposen les ofertes de tocs, troben que ells tenen més dret que ningú de fer servir les instal·lacions municipals, encara que els altres hagin arribat abans, i troben que els horaris s'han d'ajustar al seu ritme de vida. Assistim al naixement d'una nova aristocràcia que troba que escriure (a no ser que s'escriguin elogis) és de mala educació i que les diferències s'han de resoldre a bastonades. Tanmateix, la xusma, entra la qual me compt, continuarà pensant, dient i escrivint el que vulgui, sense fer cas de cap amenaça, per forta que sigui.

Malgrat les tempestes, el batle continua al seu lloc, de moment

Un alt dirigent del futbol de Sant Joan han amenaçat, públicament i més d'una vegada, l'Ajuntament, dient que si no hi havia una forta

injecció econòmica, enguany no hi hauria equip. Pensau què passaria si totes les institucions començaven a fer xantatge a l'Ajuntament. La majoria tiren endavant així com poden i comprenen que els doblers municipals són escassos i s'han de repartir. N'hi ha, en canvi, que pensen que són absolutament imprescindibles i que l'Ajuntament els ha d'anar darrere. Evidentment, no s'aturaran mai a fer autocrítica i a analitzar sense prejudicis la situació, per trobar solucions raonables. És hora que aprenguin de conjuguar el verb dialogar, que no és precisament sinònim d'amenaçar.

Arribarà la sang dels integrants del pacte al pou Nou?

Un periodista i editor local ens donà fa poc la seva opinió sobre la poda i la neteja realitzades a la plaça del Pes dels Porcs per la gent de veïnat. Segons ell, es tracta d'un acte de gran civisme i exemple a seguir per tots els vilatans. Aquest senyor és capaç de qualsevol cosa si pot treure el paper dels seus amics, els governants del nostre Ajuntament, ben lluit. Actes com no tirar papers al carrer, no trepitjar les flors dels jardins, no tirar les llosques a la vorera de la carretera, etc., són actes de civisme. Netejar un brollador públic, podar les plantes d'un jardí públic, agranar el trespòl d'una plaça pública o canviar una bombeta de l'enllumenat públic per part dels ciutadans corrents quan el responsable no ho fa no és un acte de civisme. És, senzillament, tenir els collons plens d'haver de sofrir males olors i moscards i de veure brutor i males herbes. Ni més ni manco.

Joan Bauçà

mister hyde FIGUERAS

EXCURSIÓ:

Anàrem a ...

Les autoritats competents ens ho permeteren, i el temps no ho va impedir, de manera que l'expedició de 80 i pico de santjoaners visitarem *SA DRAGONERA*. Partírem de *Cala Fornells* amb la barca, i després de fer una estació a *Sant Elm*, posàrem proa a l'illa verge. Arribats, es formaren distints grups que anaren a explorar diferents indrets: el far vell al capdamunt de tot, el far de tramuntana, algunes caletes... A les 4 de l'horabaixa ens tornàrem enqualcar dins la barca, i després de fer una volta turística al litoral de *sa Dragonera*, i d'una reconfortant nedadeta, emprenguérem el camí de tornada. Un èxit de participació i organització.

mister hyde FIGUERAS

Copyright by Alfons Figueras

EXCURSIÓ:

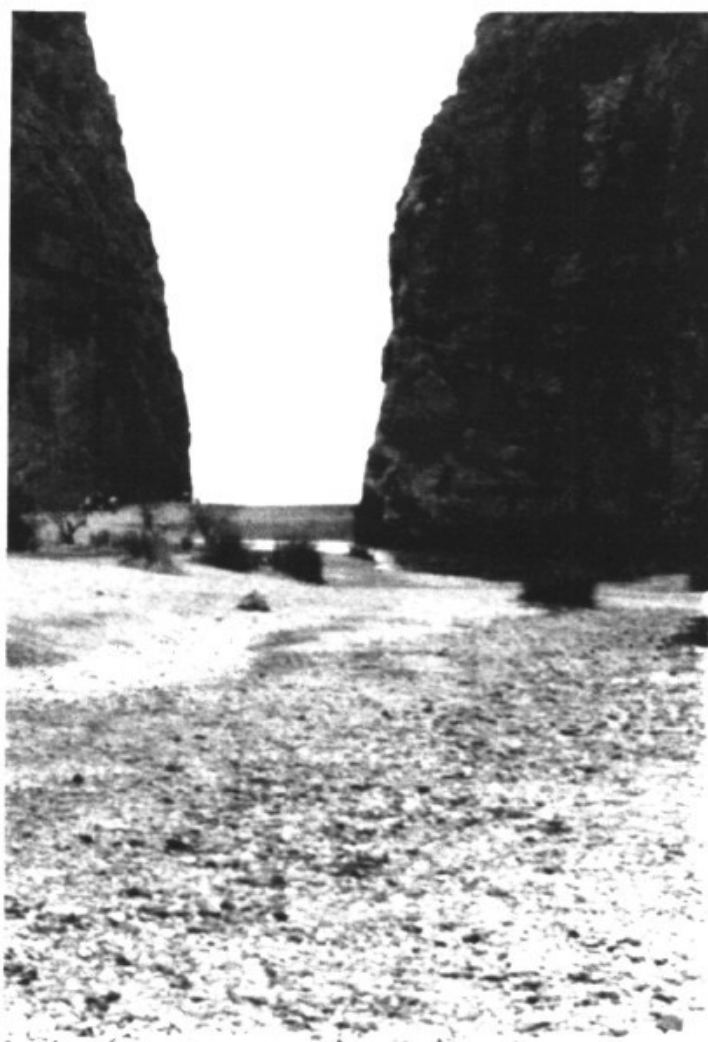
Anirem a ...

Torrent de Pareis, seguint el següent itinerari:

Del *restaurant d'Escorca* cap a l'*Entreforc*, petita visita a la sortida de *Sa Fosca* (torrent llegendari, que arriba allà des del *Gorg Blau*), i ja per dins el *Torrent de Pareis*, arribarem fins a *Sa Calobra*, on dinarem d'una gran paella.

El temps aproximat de marxa serà d'unes dues hores i mitja, amb les corresponents aturades per descansar i fer tertúlia.

Serà el segon diumenge de setembre (dia 8), i partirem de la plaça Nova, a les 8.30 hores. Apuntar-se al Centro.

ACAMPADA

Per un cap de setmana del mes de setembre, possiblement el dels dies 14 i 15, l'OCB està organitzant una acampada a una platja verge del litoral mallorquí. De moment no us podem informar de res més, però si hi estau interessats, ja ho sabeu: no agafeu altres compromisos.

Informarem detalladament a través de cartells, i a l'excursió de dia 8.

FOTOS

SASTRE

fotos de carnet a l'instant

c/ Bellavista, 44
tel. 52 63 98
Sant Joan

RESTAURANT

SA TORRE DE S'AIGO

Sant Joan

Aquest mes fa...

88 anys que es va firmar l'acta de constitució de la Caixa Rural de Sant Joan, una de les primeres fundades a Espanya, gràcies en part a la dedicació de l'amo Antoni dels Calderers. (23/08/1903)

52 anys de la benedicció solemne de la nova església parroquial, construïda amb l'esforç de tots els santjoaners. (29/08/1939)

46 anys del naixement de l'entitat esportiva Unión Deportiva San Juan, gràcies a l'esforç dels santjoaners Miquel Fiol i Joan Julià Murer. Tenia la seu social al carrer del Mestre Mas, 1, i jugaven els partits al camp de Gossalba. (—/08/1945)

44 anys que la torrentada, a devora al Pont de Sa Llova, se'n va dur la camiona que efectuava el servei de Sant Joan a l'estació del tren. Hi va morir anegada una nina. (15/08/1947)

44 anys que es va jugar el primer partit de futbol al camp de Son Juny. S'enfrontaren el Sant Joan i el Montuiri, empatant a zero gols. (29/08/1947)

35 anys que la *Penya Motorista Sant Joan* va fer la seva primera excursió, visitant el port de Pollença i Formentor. (19/08/1956)

12 anys de la mort de Joan Julià

Gayà, *Es Murer*, a l'edat de 76 anys. (30/08/1979)

11 anys que l'Ajuntament va adquirir el terrenys de Son Juny, on està ubicat actualment el camp de futbol. Eren propietat de la Cooperativa Agrícola de Sant Joan, i es canviaren de mutu acord amb els terrenys on ara hi ha el magatzem de la Cooperativa. (29/08/1980)

10 anys que es varen estrenar les noves dependències del bar Can Tronca, que el rector Ferriol va beneir solemnement. (22/08/1981)

9 anys que els components de la *Coral de Sant Joan* organitzaren una excursió a Sant Elm. (15/08/1982)

9 anys de la més multitudinària manifestació a favor de la preservació de *sa Dragonera*, ja que el projecte d'urbanització aprovat per l'Ajuntament d'Andratx feia perillar la integritat d'aquest espai natural. La concentració va ser a la plaça d'Espanya d'Andratx, i entre els molts participants hi va haver una nombrosa representació de santjoaners, que passejaren el Drac de l'OCB (el segon) per entre els manifestants. (29/08/1982)

9 anys que es va inaugurar la Plaça del Camp, i la reforma de la *Plaça del pes dels porcs*, actualment del Rei Jaume I. Per aquest menester,

l'ajuntament va fer venir Jeroni Albertí, aleshores president de Consell Insular de Mallorca. (29/08/1982)

7 anys que *Mel i Sucre* va arribar a la 50ena edició. Per celebrar-ho es va editar una revista amb 54 pàgines, on hi havia un poc de tot. (—/08/1984)

6 anys que va fer la seva darrera sortida a la plaça el Carretet d'en Perdut, que fins aleshores havia estat la principal atracció de l'al.lotea els diumenges i festius. L'amo en *Perdut* i madò *Curra* es retiraren perquè la seva avançada edat ja no els deixava mantenir la marxa. (—/08/1985)

5 anys que es va inaugurar el *Music-Bar Tres Dos*, al local fins aleshores ocupat pel bar *Sa Granja*. (22/08/1986)

4 anys que varen començar les obres de remodelació de la plaça Nova. (—/08/1987)

2 anys que es varen començar les obres per asfaltar tots els carrers del barri del Camp (—/08/1989)

2 anys que es començaren a instal·lar les noves plaques amb els noms dels carrers. (—/08/1989)

OCB

AGENDA - AGOST

Natalicis

Catalina Jaume Beltran (14-07-91)

Defuncions

Noces

Apotecaries de guàrdia

Diumenges

Dia 4	Porrerres
Dia 11	Sant Joan
Dia 18	Vilafranca
Dia 25	Ariany

Benzineres

De dia i de nit:

Viñas (Manacor, cra. d'Artà)

Febrer (Manacor, cra. de Felanitx)

Diumenges:

Viñas (Manacor, cra. d'Artà)

Febrer (Manacor, cra. de Felanitx)

Marratxí (Inca, cra. de Palma)

Estelrich (Can Picafort, cra. d'Artà)

El Molinar (Palma, Ramonell Boix)

Febrer (Sant Joan, cra. de Manacor. *Diumenges matí*)

Festivitats del mes

Dia 5:	Mare de Déu de les Neus
Dia 10:	Sant Llorenç
Dia 15:	Mare de Déu d'Agost
Dia 23:	Santa Rosa
Dia 24:	Sant Bartomeu
Dia 29:	Degollació de sant Joan
Dia 31:	Sant Ramon Nonat

Esdeveniments del mes

Felanitx: Fira de Sant Agustí (dia 28).

Palma: Serenates d'estiu (dies 6, 13, 20).

Sóller: Poesia Vall d'Or (dia 10).

Palma: La Llotja, exposició "Un segle de joieria espanyola" (del dia 1 al 31).

Palma: Autidòrium, Ballet rus (dies 5 i 6).

Sant Joan: Festes patronals (dia 29).

Signes del Zodíac

Àries: Passes per una època de resplendor intel·lectual, el teu magnetisme personal està al cim. Cuida les teves relacions, tot i la teva sort una mala passa podria fer-te fracassar.

Taure: Tanuncia uns feliços dies d'amorettes. Aprofita'ls. Optimisme i plena confiança t'acompanyaran aquesta mesada. Pots trobar-te amb qualche persona violenta i venjativa que vulgui venjar-se de tu. Evita els enfrontaments.

Bessons: No viatgis massa. tindràs oportunitats per fer doblers, i et pots permetre segons quins luxes. Mira els amics, potser necessiten la teva ajuda.

Cranc: Tindràs un mes molt tranquil: descans i platja, bons aliments i relax. Procura que els atacs de mala llet no et

canviïn el somriure.

Lleó: Ves alerta, la casa dels destins kàrstics i el teu destí es miren. La segona quinzena és bona per fer noves amistats.

Verge: Fatal! Sembla que aquests no seran els teus millors dies. El millor que pots fer és visitar els amics, escoltar música, llegir tebeos porno, etc.

Balança: L'ambició serà el teu lema. Procura donar un to romàntic a tot el que faci. Fes-te a la idea que tothom té dret a l'èxit i no siguis tan envejós.

Escorpi: Tindràs agres baralles amb els que t'envolten. Aquest posat cínic i distant que gastes et durà problemes. Qualque capritx et pot costar més car que el que pensaves.

Sagitari: No t'endinsis massa dins la mar, a la vorera s'està bé. No t'alteris i passa de revenges. Ah!, i der discutir res de res.

Capricorn: Els vells conflictes no resolts reapareixeran. Ara és el moment per trobar socis per als teus projectes. El tema financer no anirà gaire bé i de l'amor val més que no t'n parli.

Aquari: És un bon mes per fer feina i passar-t'ho bé amb la parella, si en tens. No te tallis gens amb les persones de l'altre sexe. Seràs el centre de l'atenció.

Peixos: Mes d'amors i de passions. No t'aturis! Estàs dominant totes les situacions.

Telèfons d'interès

Bombers:	55 00 80
Centre Sanitari:	52 63 11
GESA:	55 41 11
Ajuntament:	52 60 03
Apotecaria:	52 62 52
Consell Insular:	72 15 05
Govern Balear:	46 34 50
Centre Meteorològic:	26 46 10
Guardia Civil:	56 00 27
OCB:	72 32 99
SIAC:	900 321 321
PAC (Vilafranca):	56 05 50

El temps

Pluviometria	G. Company
Juliol	0

Total juliol	0
Total acumulat	478'0

La lluna

Plena de dia 1 a dia 3.

Minvant de dia 4 a dia 10.

Nova de dia 11 a dia 17.

Creixent de dia 18 a dia 25.

Plena de dia 26 a dia 31.

Previsió del temps

Aquest mes d'agost serà com tots els anteriors: sol, calor i sequera; només quan canviï la lluna, dia 25, el temps pot refrescar una miqueta. Anau molt alerta amb el foc, perquè tot pren com la teia.

Agenda esportiva

Torneig de Futbollet

Torneig de Volei

